

Comentariul operei Patul lui Procust scrisa de Camil Petrescu-a cincea parte

Finalul romanului potenteaza existenta de albatros cazut a poetului Ladima, apasat si strivit de molohul social, iar moartea lui, rezumata dilematic de Fred Vasilescu prin cuvintele de incheiere ale epilogului sau ("sa fie intr-adevar poetul un exemplar sortit sa fie fatal si "greu cenzurat de moarte"?"), da forta axiomatica a romanului. Aceleiasi forte axiomatice i se supune si celalalt erou principal, Fred Vasilescu. Smuls din vartejul aparentelor, eroul poarta in sine o rana neintrerupta, "cancerul vietii" lui, macinat si doborat fiind de ceea ce autorul insusi numea "sentimentul metafizic al existentei". Fred pleaca ducand cu sine taina, care "merge poate in cea universala, fara niciun moment de sprijin adevarat, asa cum, singur a spus-o parca, un afluent urmeaza legea fluviului".

Destinul eroilor principali argumenteaza si intareste semnificatiile titlului. In mitul antic al lui Procust, celebrul talhar din Atica impunea oaspetilor sai -adusi cu forta - o incadrare perfecta intr-un spatiu socotit de el ca ideal, altfel, intervenea supunerea - tot fortata - a oaspetelui la etalonul de idealitate al talharului. Titlul romanului camilpetrescian, cu raportare la legenda antica, devine metafora si simbol. Patul lui Procust poate fi societatea insasi, ostila valorilor, intelectuale sau de alt soi, pe care le ostracizeaza. Ea isi impune tiparul sau de existenta, caruia eroii nu-i pot rezista; eroii lui Camil Petrescu sunt deci niste "procustati", care, sub presiunea mereu crescanda si deformatoare a societatii, nu rezista. Nu punem in discutie personaje ca Emilia Rachitaru sau Nae Gheorghidiu, caci ei sunt societatea, ei au faurit patul infernal. Largind sfera semnificatiilor, patul lui Procust poate fi - si in privinta aceasta nu suntem departe de viziunea si conceptiile autorului - un tipar de idealitate pe care fiecare personaj in parte si-l faureste conform propriei sale viziuni si intre grilele caruia incearca sa fixeze lumea si pe cei din jur. Eroii devin astfel procustanti si procustati in acelasi timp, intarind prin acest relativism al viziunii jocul de oglinzi din care se reface, sub ochii nostri, drama fiecaruia.

Privite din aceasta perspectiva, personajele se cer mereu reconstruite, reintrupate, iar jocul supozitiilor capata proportii greu de prevazut, aceasta datorita sporirii numarului de reflectori ca si predilectiei pentru confesiune a eroilor.